

# Մանգրամի Էփեար

## Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

### ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅԵՒ ՎԷ ՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

ԳԻՆԻՍԻ ՍԵՆԷ

1867 ՂԵԿՏԵՄԲԵՐ 16 ՃԻԽՄԱ ԻՐԹԷՍԻ

ՆԻՍՆԵՐ 347

Գրանցումը համար 6 եւ ընդհանուր 300  
գրանցումը, ընդհանուր 300 գրանցումը, 200  
գրանցումը, 200 գրանցումը, 200 գրանցումը, 200  
գրանցումը, 200 գրանցումը, 200 գրանցումը, 200

Գրանցումը համար 6 եւ ընդհանուր 300  
գրանցումը, ընդհանուր 300 գրանցումը, 200  
գրանցումը, 200 գրանցումը, 200 գրանցումը, 200  
գրանցումը, 200 գրանցումը, 200 գրանցումը, 200

Գրանցումը համար 6 եւ ընդհանուր 300  
գրանցումը, ընդհանուր 300 գրանցումը, 200  
գրանցումը, 200 գրանցումը, 200 գրանցումը, 200  
գրանցումը, 200 գրանցումը, 200 գրանցումը, 200

ԳԱԼԱԹԱ ԲԻԱՅԱՍԸ

ԵՍԱՍԱՐԸ ՈՒՄՈՒՄԻՅԵՒ

Դեկտեմբեր 15 ճիւղաւ .

Այլուր . . . . . 35-38

Գարանար . . . . . 35-38

ՀԱՎԱՏԻՄԱԹԸ ԹԵԼԵԿՐԱՓԻՅԷ

( Առանձին Գրանցում )

Փարիս 27 դեկտ. Երեւն .

Իթալիան ժողովուրդը գուրծնալը Բո-  
ղոս Թարաֆրնտան ալաֆրանկա լու-  
նար 2 տէ խէտիկէ օլունաճաղը րէսմէն  
իրան օլունաճաղը տուր .

Ֆէնիանլարն Էնվայի խաւարաթլար  
վերմէր իշին, օլուն խէտիկէ պէլէրի տէ-  
վաճ իթմէրտէ տիր .

Փարիս 27 դեկտ. ախլամ .

Ասաթրին խըտմէթի վաւէսի թէքմի  
8 սէնէնէ խէտիկէ օլունաճաղնա տայիր  
վուգու պուլան թէքմի, 81 գուրաւա  
գարը 177 րէս էքսէրիկէթի իլէ րէտա  
օլունաճաղը տուր .

Ճէսմ պիր ինկիլից տօնանմար Մալ-  
թանա թօրանմարտա օլունաճաղ միւ-  
թէվաթիր տիր .

Փարիս . — Գալանին մէքիսինտէ Մ-  
րուէ, 800 պին մէվճուտ ասաթիր պու-  
լունաճաղ էլգէմիկէթինի կէսթէրէրէր .  
Գըրրմ վէ իթալիա մուհարէպէրիսին  
չիմոթի մէվճուտ ասաթիրին քեաթի օլ-  
մաւղընը թասաթի իթմիչ օլունաճաղըն  
պէտան իթմիչ տիր .

Պուգրէչ 27 դեկտեմբեր .

Միւնիթալիպէրին տէօրտիւնճիւ մէճ-  
լիսինտէ ինթիսապ օլունան 32 նէֆէր  
մէպուսանը 30 ու սէրպէսինէթ թարա-  
ֆը ազալարնտան գուրա գազանմըչար  
տըր . իւչիւնճիւսինտէն, Էսնի չէհրէրէ-  
տէն տէնիլէն, չիմոթիէ գաւար պիլինէն  
29 մէպուսանտէն 23 նէֆէրի սէրպէսի-

նէթ թարաֆրնտան ինթիսապ օլուն-  
մուչ տուր .

Բօրթուգալ Էնալաթրնտա պապը ուլ-  
ղունալուպլար գուհուրա կէլմիչ օլ-  
տու գու Լեպպանա իշիտիլմիչ տիր .

ՀԱՎԱՏԻՄԱԹԸ ՏՕԹԻՆԻՅԵՒ

Տիարպէրիտէն ալաֆրանկա զեկ-  
տեմբեր 22 թարիս իլէ թէլէկրաֆ նէ-  
գարէթինէ պիլաթիլիկինէ նէգարէն  
Մէհրապ վէ Պաթման տաղարընա օլգա-  
տար չօք գար Էնգընը տըր քի, մահէլ լի  
մէգպուրտէ սաթին օլուն Էհալի գօրգ-  
մաղա պալաւըն տըր . թէլէկրաֆ տի-  
րէքլէրինի պուլ վէ գար գաւարմըչ օլունա-  
պուլարըն աչմազ վէ թէլէկրաֆ տարան  
պուլաւըն թէմիլէրէրէր գօրանլարը  
պաղլամազ իշին օրա թէլէկրաֆ մէքէր  
նապըր 100 նէֆէր գաւար ամիլէ չալը-  
տըրմաղա մէքպուր օլմուչ տուր .

Միւնիթալիպէրին տէօրտիւնճիւ մէճ-  
լիսինտէ ինթիսապ օլունան 32 նէֆէր  
մէպուսանը 30 ու սէրպէսինէթ թարա-  
ֆը ազալարնտան գուրա գազանմըչար  
տըր . իւչիւնճիւսինտէն, Էսնի չէհրէրէ-  
տէն տէնիլէն, չիմոթիէ գաւար պիլինէն  
29 մէպուսանտէն 23 նէֆէրի սէրպէսի-

— Կէլէն կիւնիլէր Գայսէրիկէտէ վու-  
գու պուլան պաղը ուլղունալուպլարը  
պէտան իթմիչ տիր, պու տէֆա թա-  
լաֆըրազ կէստէլիլէն չու աթիսէրի  
մէքթուլտան անլալարընա նէգարէն  
մահէլի հիւքիւմէթի, մէքթուր ուլղուն-  
տու գուլալարըն տէֆինէ սալ ու իգտամ  
իթմէյէ պալաւըն վէ Էհալինին Էմիլի-  
թինէ տայիր մէտէն շաւան թէտապլիլէ  
Թէչէպպիւս իլէմիչ տիր, վազաա Էվ-  
վէլինտէն պու թէտապլիլին իգթիլալը  
օլունալու տիւչիւնիլմէք լազըմ իտի ի-  
սէտէ, նէ հալ իսէ չիմոթիտէն տօնալա-  
լըգը վէճ իւզըն նէգարէթ օլունալա  
տէվամ օլունալու իսէ, պուլաա տալի մէմ-  
նուն օլունալ, պու պապտէ հիւքիւմէթի

մահէլ իլէնէ իղհարը թէլէքթի իսէ-  
րիլ .

Էֆէնտի .

Ասիթանէ 1867 ՂԵԿՏ . 6

Մանգրամէի միւթէպէրինիլին 511-513  
վէ 516 նիւսիլէրինտէ, Գայսէրիկէ հագըն-  
տա իւչ գըթա Էսէֆէնիկ մէքթուլար նէչը  
իթմիչ, վէ քէնտի թարաֆրնտան տալի  
Սալթանաթը Սէնիլէնին նազար ու տիգա-  
թընը մահէլի մէգպուր իւզէրինէ տալէթ իլ-  
լէմիլ իտիլիլ, Պու տէֆա մահէլի մէգ-  
թիւրտէն ալալարըն մէքթուպա նէգարէն,  
մէքթուր պալաւընը Գայսէրիկէտէ օգու-  
նուր օգունալ, հիւքիւմէթի մահէլիկէնէ  
պիլալըն թէլէպի իթմիչ, վէ քէնտի վազի-  
ֆէտինի թանմազ թարիլինի Էլէ ալմըն տըր-  
չէյիլէ քի, տէրտէն չէհրտէ 6-7 մահէլի-  
րէ գալթիլէ մէքթէլէրի Էստըրթարազ,  
պէլէր մէքթէլէ օնար գալթիլէ թալիին ու  
թալիսի օլունալու տուր . Պու թարիլ իլէ  
վուգու պուլան ուլղունալուպլարըն զայրի  
Էսնիլ ալունալըն մէմուլ օլունապիլիլ .

Մահէլի մէքթուր հայալըն տալի ուլգու-  
տան ունանարազ, Տաթրեան հաճի աղա  
նամ սահիլ լիւազաթ զաթը քէնտուլէրէ  
միլլէթպալը նասպ իթմիլլէր տիր, իւմարըմ  
քի, միւմայիլէյի Հաճի աղա քէնտի վազի-  
ֆէտինի թանմալազ, վէ պաղլար կիպի  
չունա պունա միւտանան իթմէյուպ, միլ-  
լէթինին հուգուպունու, իսթիւնալ իլէ հոկտ-  
12 տէ Էստալանտան (պէլթիլէ Էսէլէն) պիլա-  
րէ ապաճը տէլիլանլարըն տիւչմէլէրինի  
պուլալարըն մաւա սայ իլէ, Էչգընայի մէք-  
թուլանըն չէտիտէն ճէգալարընը վերիլմէ-  
սիսէ զայրէթ իտիլլէր .

Պու վէսիլէ իլէ Գայսէրիկէ մէքթէլլէ-  
րիմիլլին Էսէֆէնիկ հալլէրինի կէրչի գիւր  
իլլէմէլ իսէմտէ, կէրչէ ումուլէն Գայսէրի-  
լէ Հայալընըն, վէ կէրչէ միւմայիլէյի Տա-  
տրեան Էֆէնտինին նազար տիգալարընը  
մահէլի մէգպուր մէքթէլլէրի իւզէրինէ տա-  
վէթ իտէրիմ, Եստըմ քի, պիր թաղըմ սա-  
հիլ սէրվէթլէրիլիլ քէնտի նէֆսանիլէթի

շախտայելերինն ինքապես իշխն, երկուսն էլ (պագենտե պիւնէրնէ) լիբալարեւոթէյէ պէ-  
րույէ սարք իտէրլէրտէ, մէքթէպլէրինի  
պէոյլէ սէֆի'ի հալտէ պրագըրար: Նիհայե-  
թինտէ սուրբ Սարգիս քիլիսէսի մէքթէպի  
հոճասը պրագըր պառնանա կիտէր, մէք-  
թէպ քեւմիլէն գաբանըր, վէ չոճուգլարտա  
սոգազլարտա կէզմէյէ մէճպուր օլուրար:  
Էֆէնտի, մէզքիւր մէքթուպլարը նէշը  
իլլէմէնիք իշխն, պէնտէլէրի Գայէրիյէ էհա-  
լիսի Թարաֆընտան, օրգլէրէ իզհարը Թէ-  
շէքքիւր իտէրիմ:

\* \* \*

Ա Ձ Գ Ա Յ Ի Ն

Հոռոմէական միլլէթտաշարըմըզ  
Թարաֆընտան Պապը-ալիքէ Թագալմ  
օլունան իսթիտանըն սուրէթի տիր:

Մարուզը չաքէր քէմիլէրի տիրքի:  
Մաթպուրի միւքէրէմ վէ մուֆախ-  
խամըմըզ օլան փատիչահը մէքեարիմ իք-  
թինտէ էֆէնտիմիզ հազըթթիւրինն զե-  
րի ճէնահը մատալթի սէնիքէլէրինտէ  
պուլունան, պիլ ճիւմլէ իսթիտինեան միլ-  
լէթթիւրինէ մին էլ գատիմ իթա վէ իհսան  
պուլունմուշ օլան միւսաատաթ վէ իմ-  
թիեպալթէ ճէմաաթը աճիգանէմիզ սա-  
լէլ մէրհամէթվայէի հազըթթի փատի-  
չահիտէ, չիմաիյէ գատար նայիլ վէ մազ-  
հար օլարագ, սերքիսգորոս հիւրմէթլու  
Հասուն էֆէնտի մուախիւրէն կիլիկիա  
քիսգոպոսարը Թարաֆընտան միւնհալ  
օլան կիլիկիա քաթրիքիք եանի կաթո-  
ղիկոսլուղունա ինթիխապ օլունուպ, իշ  
պու մէմուրիէթինի հաշմէթլու Բարա  
հազըթթիւրի ըսմէն թաստիգ իլէ պէ-  
րապէր, քէնտուսինի պիլ ճիւմլէ էմմէնի  
Գաթօլիքլէրինէ կաթողիկոս նասպ իլլէ-  
մէսի իւզէրինէ, էֆէնտի միւշարիլէյհին  
Բոմատան ափաթ իլէ, կէշէն չէհրի  
թըշթինի էվլէլին երկիրմինճի ճուճաա  
կիւնիւ, պազը ըհհապին վէ միւթէպէ-  
րան վէ էսնաթսան միւրէքքէպ պիլ  
մէճլիս ագտու թէշ թիլ իլէ, մէմուրիքէ-  
թի մէզքիւրէնին իւհտէսինտէ թէգար-  
ըուր իթտիկինի իլան իլլէտիկի սորատա,  
գրաաթ իթտիրմիշ օլտուղու պէրաթը  
Ալի մէալիտէն կիլիկիա քիսգոպոսարը-  
նըն իսթիտար վէճհ իլէ, միլլէթի չա-  
քիրանէմիզ իսթանպոլ քաթրիքիլիկինն  
տախի էֆէնտի միւշարիլէյհին իւհ-  
տէսինէ իհալէ պուլունլուղու միւս-  
թէպան օլմուշ իստէ, նէգտը հա-  
գայիգ վէթոր Հազըթթի իսթիվ էֆիլէ-  
միլլէրինտէ վարէսթէի իլթիպուհ օլ-  
տուղու իւզըն, հէր միլլէթին քաթ-  
րիկի ինթիխապը միլլէթճէ իճրա օ-  
լունտուգտան սոնրա, ճանիպի Պապը-ա-  
լիլէ պա մահգէրի ումուճի արգ օլուն-  
մագ, վէ պուլունու իւզէրինէ չէրէֆսու-  
տուր իտէն իրատէյի Սէնիլէի հազըթթի

Միւլլէքեանէ մուճիպիլնէ, քաթրիկի  
նասպ ու թայիլին պուլունմագ ուսուլը  
գատիմ իճապընտան օլուպ, միլլէթի ա-  
ճիգանէմիզ քաթրիքիլի չէնտ սէնէտէն  
պէրու միւնհալ իքէն, մահգա կիլիկիա  
կաթողիկոսու ինթիխապընա մէմուր վէ  
սալիհ օլան փիսկոպոսարըն ինհա վէ իս-  
թիտար իւզէրինէ, իշպու մէմուրի-  
քէթ էֆէնտի միւշարիլէյհին Թարաֆըն-  
տան տէր իւհտէ օլունմուշ օլուպ, պու-  
փիսկոպոսարըն իսէ, քէնտիսինի իս-  
թանպոլ քաթրիկի ինթիխապ իթմէեէ  
գաթան հազգ ու սէլահիլէթլէրի օլմա-  
եաճաղը աերքեալ օլտուղու ճիհէթլէ,  
պէոյլէ պիլ ինթիխապըն էօթէտէն պէ-  
րու մէրի իւլ իճրա օլան վէ քաթրիք ին-  
թիխապընա ապիլ չիմաիյէ գատար չէ-  
րէֆսուտուր իտէն էվլմիլի ալիլէ իլէ Թա-  
տիգ վէ թէյիս պուլունլու ուսուլէ թէվ-  
ֆիգան, վուգու պուլունլու պիլ ինթիխա-  
պ մագաթընտա թուլթուլմաեաճաղընտան,  
վէ պուլունտան գաթի նագար, Տէր-սէա-  
տէթ սերփիսկոպոսարընն ճէմաաթը  
աճիգանէմիզ Թարաֆընտան ինթիխապը  
մին էլ գատիմ քիլիսէսի մէրի օլուն հու-  
գուգու մուզ իգթիգաթընտան իքէն, միւ-  
շարիլէյհին միլլէթի չաքիրանէմիզին ու-  
սուլի վէճհ իլէ ըէյ վէ մէտիսալի օլմագ-  
սըզըն, ումուլի կաթողիկոս նասպ օլուն-  
մասը իլէ հուգուգը մէզքիւրէ իլիալ օ-  
լունտուղու միսիլու, կիլիկիա կաթողի-  
կոսու ինթիխապընա մէմուր օլան փիս-  
կոպոսարըն էօթէտէն պէրու ճարի օլան  
ուսուլու ինթիխապ վէ թայիլիլէրինտէ  
տախի, Բոմա Թարաֆընտան պազը միւ-  
հիմ թալիկիրաթէ գարար վէրիլմիշ օլուպ  
իշպու թալիկիրաթ իգթիգաթընտան պէր  
վէճհի մարուզ կաթողիկոսու ինթիխապ  
իտէն փիսկոպոսարըն տաթիս Բոմաճա  
ինթիխապ օլունմագը ճիհէթլէ, պիլ  
ալիլէ կաթողիկոս տախի Բոմա Թարա-  
ֆընտան ինթիխապ օլունմուշ օլունագըն-  
տան, էկէր միլլէթի աճիգանէմիզ կաթո-  
ղիկոսլուգ մէմուրիքէթի ըուհանիքէսի  
տէվլէթի ալիքէ մէմուրիքէթի մէսապէ-  
սինտէ օլան միլլէթ քաթրիքիլիկինտէն ալ-  
ըլմամագ լազըմ կէլէ, իսթանպոլ քաթ-  
րիկի տախի Բոմաճա ինթիխապ վէ թայ-  
կին օլունմուշ օլունագըն չէոյլէ տուրտուն,  
քաթրիք ինթիխապ վէ ալիլ մուամէլա-  
թը, մին էլ գատիմ Սալթանաթը Սէնիլէ  
իլէ քէնտու թէպապը սատըգասը պէյ-  
նիլտէ ճէրէեան իթմէքտէ իքէն, շու-  
հալտէ Բոմանըն միւնթէլապ վէ մէմու-  
լու պիլթթապի կէրէք տէվլէթի Ալիքէ  
վէ կէրէք միլլէթի աճիգանէմիզին տալի-  
րէի նուֆուգ վէ նէգարէթի խարիճինտէ  
պուլունմագընտան, — վէ պին իքի երկ-  
քէթմիշ իքի սէնէսի ճէմագլի ալիլէ էվա-  
լիլինտէ նէշը ու իլան պուլունլու իսլա-  
հաթ ֆէրմանը ալիսինտէ, մէմալիքի մահ-  
րուսէյի ճահանէտէ պուլունան խրիս-

թիեան վէ սայիլ թէպապի զայրի միւս-  
լիմէ ճէմաաթլէրինէ, էօթէտէն պէրու  
լիթա վէ իհսան պուլունլու ու օլան մու-  
աֆիաթ վէ իմթիազաթ Թագրիլ վէ իպ-  
գա օլունուպ, քաթրիքլէրին էլհալէթ-  
իւ հազիհի ճարի օլան ուսուլը ինթիխա-  
պիլէրինին իսլահ օլունմասը միւնտէրիճ  
օլտուղունտան. — վէ էֆէնտի միւ-  
ճայիլէյհին իսթանպոլ սերքիսգորոսու  
նասպը Թարիխինտէն չէնտ սէնէ սոնրա,  
Ֆիյ պէշ ըհէպ պին իքի երկգ եթմիշ  
եէսի Թարիլիլ իլէ իթա պուլունլու պէ-  
րաթը ալիտէ ըուհանի վէ ճիսմանի մատ-  
տէլէրի պաշգա պաշգա օլմագ իգթիգա  
իտէրէք, ումուրը ճիսմանի վէ ըուհանի-  
եէյի ճամի օլան մասլահաթլարա տայիլ  
Պապը Ալիքէ Թագրիմ օլունմագ Թագ-  
րիլէրի, քաթրիք իլէ պաշ քիսգոպոս  
Թարաֆընտան պուլունտան պէոյլէ միւշ-  
թէրէքէն Թագրիմ օլունմագը, վէ սըրֆ  
ումուրը մէզհէպիլէյի ետլընըզ պաշ քիս-  
գոպոսու միւճայիլէյհին վէ ճիսմանի իշ-  
լէրի տախի քաթրիք պուլունլուարըն  
ինհա իլլէմէսի մէսթուր օլտուղունտան  
վէ միլլէթի չաքիրանէմիզ իմթիազաթը-  
նըն մուհաֆազասընը մէվտուրի տէսթի  
մէրհամէթ վէ առալթի սէնէթի հազըթ-  
թի փատիչահի պիլտիկիմիգտէն, էֆէնտի  
միւշարիլէյհին Տէր-Սաատէթ քաթրիքիլի-  
նի միլլէթի աճիգանէմիզին մուաֆիաթը  
մարուզէսինէ քեւմիլէն մուղայիլ օլա-  
րագ, միլլէթճէ ինթիխապ ուսուլի ալա-  
վէ գաթան իճրա օլունմագսըզըն, հէր  
նասը իսէ իսթիհսալ իթմիշ օլտուղուն-  
տան, վէ պինտէն ալէյհ միւշարիլէյհին  
քաթրիք մէշուլմիզ մագաթընտա թա-  
նըյամաեաճաղըմըզըն վէ պիլ ճիւմլէ խու-  
սուսաթը մէշուհէնին արգ ու իֆատէսի-  
նի մաթպուլիթի սէնիլէսի իլէ միւպահի  
վէ միւֆթէլիլ օլտուղունմուգ տէվլէ-  
թի պէնտէվէրվէրիմիզ տէրքեար օլան  
ֆէրիգէի ուպուտիլէթ վէ սատագաթ  
վէ իսթիգաթէթիմիզ իգթիգաթընտան առա-  
լիթտիկիմիգտէն, վէ կէրէք քիլիսէսի վէ  
կէրէք միլլէթճէ օլան իմթիազաթըմը-  
գա էսատէն իսլիլ կէլմիշ օլտուղու միլ-  
լէթի չաքիրանէմիզճէ պուլունտան ագտէմ  
ճէմ օլունմուշ օլան մէճիստէ միւթէ-  
պէրան վէ էսնաթը միլլէթ Թարաֆըն-  
տան պիլ իթթիհատ պէեան օլունուպ,  
մուախիլէրէն տախի ագտ օլունան մէճ-  
լիսի ումուլիտէ մուաֆիաթը միլիքէի  
չաքիրանէմիզին իպգասը իլլէն, մէլճայի  
լութֆ ու աթըրֆէթ օլան Սալթանաթը  
սէնիքէնին չիմէի քէրիմէի ինայէթքեա-  
րի վէ թէպաաթըրվէրիլէրինէ իլթիճա  
գըլունմասը պապընտա իթթիֆագ օլուն-  
մուշ օլտուղունտան, միլլէթի աճիգա-  
նէմիզին ուսուլ ու մէրիլէյի գատիլէյի  
թէվֆիգան, քաթրիքի ինթիխապ գը-  
լունմասընըն ըուլտաթ վէ միւսաատէսի

իւթիմար իւր պերպեր, եվել պէ Եվել Ֆերմանը ալի մեզ քիւրտ մեթուր օլտուղու վէճ իւր, բաթրիքիք ուսուլու ինթիխապիւն օր իսկ օլտուղու իւր չին, միւթիման պիր գոմիսին ազտի գըմ շընտա ինապ իտէն էվաթիւրի ալիսէնին իւթա վէ իստար պուրուլմար նիյազ վէ իսթիւր համընր մութեզամին իչպու մահ. զէրի ածիղանէմիք թէրգիմ վէ թագտիմ գըլընտը, օլ պապտէ վէ հէր հալտէ էմր ու Ֆերման վէ լութի ու ինսանը հազ. ըթի մէնիւհիւ էմրին տիր.

— Կէչէն հաթիթա փունջ, պ'րնէն. իսէսինտէ խաթիթաինէմիզ հազգընտա պազը պէտխահար թարաթընտան տիւլ. մէնձէ շուեու պուլմու շօան եալան թէ. վաթուրարա կէրչէքիք էլպիսէսին կիւ. տիրէրէք, պիր թագըմ գապա էհալի ալտաթմագտա պուլուենտու խտտէ, պիր տիկէրի գազէթամըզ վասըթասընյա հազգ. լը սուրէթտէ պիր մանէվի թագթ վուր. տուղուենտան, պիգձէ սայիր ձէվապ վիր. մէյէ հաձէթ գալմամը իտի, վէ պա. խուսուս էօյէ թէվաթիւրարը տաղը. տանյարըն քիմէր օլտուղուենտ, վէ նէ թարգ խուսուսէթի մախսուսէ իւր պու. Ֆէնա էֆքեարտա պուլուենտու շօալագ. լարընր րանա պիտիկիմիգտէն էհէմիյէթ վիրմէտիք.

Պիր գաչ կիւն սօնրա փունջ պիրազ քէնտիսինէ կէրէրէք, բաթրիքիսանէ թա. րաթընտան խաթիթաինէմի մեզ քիւրի միւլայէնէ իթմէք իչին, կիտիպ կէօզտէն կէչիւրէն էֆէնտիլէրին րաթթթթթ շէնր օլտուենտա գատար պուլ պապտէ պիր շէյ եազմաեաձաղըմ, տէմիլ իքէն, շիմտի ի. սէ 70 ինձի նիւսիսէսինտէ թէվաթուրա. թը մեզ քիւրէնին քէնտի կիտիլիմի շօ. տուղու կէրչէքիք էլպիսէսին սօյարագ, թէքրարէն թէվաթուր մագամընտա 18 սիւալի միւլթէմիլ սէպիւքմաղըձա պիր պահա նէշը իթմիլ տիր. վէ պու էօյէ պիր շէյ տիր քի, տէյիլ 18, իլա եիւզ. լէրձէ սիւալէր թագտիմ օլտուապիլի, մէսէլա, փունջու խասսէթէն պու պապ. տէ առաքէթի վար սէտիքէրի սահիճ մի տիր. — փունջ, պիր գաչ կիւն նա. միգաձ տիւլտիլիւնտէն գուվէի հաթը. գէսինէ իսլալ կէլիլ տէտիքէրի սահիճ մի տիր. — փունջ, խասթախանէ իչիւ. րինտէ սառաթաթ իւզընէ շալըձաթըլա. րընտան նաշի ազլ օլտուարագ, խասթա. խանէ տնօրէնին խասիմ օլտուարա տալթ օլմուշ տուր տէտիքէրի սահիճ մի տիր. եւն. եւն.

Էկէր իչ եալընըզ պիր գուրու սիւալէ տիւլէրիսէ, տիւնեանըն սօնուենա գատար սիւալէր իտէպիլիլի. . . Ֆագաթ պուլ պապտէ պիր հազգանիյէթ շինտա զաթ թարաթընտան պիր պահա կէլիլ օլմա. ին, պիր իքի կիւնտէն օնու նէշը իտէ.

րէք պուլուենտա շիմտիլէք իքթիլիա իտէ. իլիլ.

— Էհալիլէ պիտիլիլէք իչին խապէր վէ. իրիլիլ քի, պիչարէկեանէ 240 օզգա էթ. մէք վէ 30 օզգա էթ հէր կիւն վէրիլմէքտէ տիր.

Շէֆգաթիլու Գէորդ աղա Գարամաձ. եան թարաթընտան, փրկիչ պիչարէկեանը իչին պու հաթիթա պին օզգա Ֆասուլ. եա իհտա վէ իրսալ գըլընտաղըն, մա մէֆուենիյէ խապէր վէրիլիլ.

— Էնգարէ առաջնորդու գեր. Արիստա. կէս եպիսկոպոս մարիֆէթի իւր Բուսիա էլչիսի ձէնապէրի թարաթընտան Սա. մաթեա հաթիգէտէկեանը իչին իմտա. տիլէ իհտա օլտուենտ գըրգ իրա միւլտուէթի մեզ քիւրէտէն պէրիէմանէթէն կարապետ աղա Գեքիւսիեան եանընտա գալմը իմիլ իսէտէ, եինէ միւլայիլէյ հալիսկոպոսուեն մեզ քիւր մէպաղը մէրգուլ աղատան ք. լարագ, բաթրիքիսանէ խաթի ժոլոլու մարիֆէթի իւր. Սամաթեա թաղական աղալարընա թէսիմ իթմիլ օլտուղու մէս. մուլիլ օլմուշ տուր.

— Պու բագար կիւնիւ գապահընր Ետիլ-գուլէ տիչարընտաքի Ս. Յակոբ քիլիսէսինտէ կիւնիւ օլտուղուենտան, Էն գարէ առաջնորդու գեր. Արիստա կէս եպիսկոպոսուեն գուտտար շէրիֆ (պա. տարագ) թագտիս իտէձէկի իլան գըլը. նըր.

— Արրահամ աղա Տամկաձեան մա. իրիֆէթիլէ, կարապետ աղա Քէմալիք. եան թարաթընտան փրկիչ պիչարէկեանը իչին 160 շիֆթ շօրապ իհտա վէ իրսալ գըլընտը օլտուղուենտ պէեանի իւր պէրա. լապէր, իլհարը թէչէք քիւր օլտուուր.

— . . . Միւլէլիլի. գեկտեմբեր 4 1867.

Էֆէնտիմ թարաթընտա ճիւղանէմտէն իչպու մէքթուպուլմի զագէթայի միւլթէպէրիլիլէ տէնէն տէրձ իթմէնիլ րէձա վէ թէմէնի օ. լուենուր.

Պուլտան 3 սէնէ մուգատտէմ Էնգարէլի Ս. օլու Պետրոսուեն աղընա մէճնուենիլէթ կէլիլ, պաչար կիւն վէ կիւնտիւլ սօզագ. լարտա կէզմէյէ, պուրատա քիմէսի օլմա. տըղընտան կիւնէնին պիրինտէ զապթիլէլէր րասթ կէլիլ թուլթարար պուլու, Գաթթ. լիք օլտուղուենտ աղալար, Ս. Յակոբայ տայարար, օրտա պիր գաչ այ զալտըգտան սօնրա, գարտաշը Էնգարէտէն կէլիլ պէլիլ օրանըն հալաթը եարտըմ իտէր տէյէրէք, ալըր կէթիլիլիլ մէմէքէթէ, օրտա 2 սէ. նէ գատար գալտըգտան սօնրա, պագար քի պիր ֆայտա եօզ, զայրու վագթ ու թէհամ. միւլիլ վէ պագաձագ գուտրէթի օլմաթըղը. տան, տէֆա պուրաեա եօլար սուրը Յակո. բայ գոմազ իչին, նաթը իսէ օրթաեա տիւ. շէրիլ, գերապայձալար էֆէնտիլէրէ տիւ. շէրիլ, եալաթըր եագարըրը, ֆուգարա զա. լիլ, անսար պապաթը օլմաթըղըն, գար. տաշընըն պիր 60 գուրուշ ալըղան խըզ.

մէթընար, օ պիր գարտաշընըն հիլ իչէ եա. րամաթըղըն խապէր վէրիլիլ, էլ աեագ էօ. բէրիլ, խայըր օլմազ, նէ եարտաշընը եա. բըն միլլէթին վագթի եօզ տուր, այլըգաղ լալմաեղ ճէվապըն ալըրը. մէրգուլուեն քիմէսի եաթաձագ մահէլիլ օլմաթըղընտան, հէմ իճարէթ հէմ իճարէթ ֆէվաթընձա Գա. րա կիւմիւք քիլիսէսինտէ 10 կիւն գատար կիւնէ կիւնտիւլ միւսաֆիր իթտիրիլիլ, թէմիլ շաֆագաթընա հէր պիր շէյինէ պագաթըլար, Ալլահ րագի օլտուեն, Ալլահ միլլէթէ զալալ վիրմէսին, Ֆագաթ պիւլիլ պիր խա. թատա վէ կիւնանտա պուլուենտու, Էլիւն. քի մէրգուլ ուղալիառ օլտուղուենտան հերետիկոս քիլիսէսինտէ միսաֆիր իթ. տիրաիք, օրտա հալի իւր հերետիկոս պատարագ իչիլթի, հերետիկոս տուալարը իչիլթի, կիւնահա կիրտիք, աֆիլըն Հասուն. եան հոգեւոր տէրտէն նիեազ իտէրիլ. Օն կիւնտէն սօնրա Գարա կէթիլիլէլ ալտըզ պիր իքի կիւն տէ պիչարէ հալաթընէ էվիլէ միսաֆիր իթտիք, քի տէֆա աղալարըն, էֆէն. տիլէրին էօնիւնտէ պիր ազ տահա զաղար կի. պի թիթիլէրսէք, պէլիլ պիր իմտառ օլուր տէյիլ հալաթընէ էվիլտէ միւսաֆիրէն, էվտէն գաչըլ պաչար սօզագալարտա կէզմէյէ. գեկտ. 3 բագար կիւնէսի զապթիլիլէր րասթ կէլիլ աղալարար գաթթիլ օլտուղուենտ, սուրը Յակոբայ կէթիլիլիլէլ, օ կէնէ օրտա գա. լըր, էրթէսի կիւնիւ սօրմատան աղալարտան պիր աաամը վար մը եօզ մու, սուրը հալա. տա եէր եաչ կէօյ եաչ, իւսթիւնտէ եօզ պաչընտա եօզ սաաթ եարըմ գարալարընտա պիր քէլը միսալի սօզագալա ձիթ վէրիլիլ, զապթիլիլ մէմուրուենտ պիրի տօթթուլուղ օլտուղուենտան, Էլիլ խապէր վէրիլ քի. տիւն կիւնէ սօզագալա պիր տէլիլ պուլտուգ կէթիլիլիլէլ խաթիթաինէյէ թէսիլ իթ. տիք, զալիպա պիլիլիլ օլմալը տէյէրէք իի. տէր արարըզ, պիլ օնու սօզագալա աթտըզ տէյիլ խապէր վէրիլիլ, ա' էֆէնտիմ պու հա. վատա սօզագալա աաամ աթտըմ, տիվանէ տիր քիւնտիլ տէնիլէ մի աթար պօզա' մը, գուեուեա' մը տիւլէր, ալթը չամուր իւսթիլ. եաղմուր, խասթա օլուր էօլի' միւ, տէր. սէք, նէմէ լազըմ, պիլէ ֆարզ տէյիլ ճէվա. պընը ալըրըզ, Որտան գալգար խասթախա. նէնին պաչ տիրէքթօրու պուլուենտ Ապտալ օլու Օ'աննէսին էվիլէ կիտէրիլ, իֆատէյի հալ իթմէքիլիլ, վագթըմ հօզ տիլիլ մէյէ տէր, աձան էֆէնտիլ, մուլթաաար տըր տէ. յի րէձա իտէրիլ, չաթուք սէօյլէ չափուգ սէօյլէ տէր. պաչարըզ սէօյլէմէնէ, հա' հա' աղալարմ աղալարմ, պանա ֆարզ տէյիլ տէ. յէրէք օտաթընա կիրէր, պէնտէ մէրտէվէն աեաղընտան կէրի տէօնէրիլ, պաչարըմ զէ. վալը մէճնուենտ արամաեա, պուլամամ. պապա Սերօթէյէ վուգու պուլան պուլաաա վուգու պուլամաթըն տէյիլ. հէյ կիտի բարա. կանլըզ հէյ, Սպանիանըն թահգիգալը շէ. իրիֆ մահէմէսի (հաւաաաթընտէլեան աա. եան) շէյթանըն իճաթըլա պաչալաեղ նա. պէտիտ օլմուշ իսէտէ, աճէպա թէքմիլիլ ի. լէ ելիլէ մէյաանէ' մի չըգաձագ, աճէպա եի. նէ պիլիլէրէն ճան գուրպա' մը կիտէնէք տէյիլ գօրգուեօրուլ.

Ծառներն Գալթիք ֆուգարա մեմուրա-  
րը, եաշանըն, քեօրա, ֆուգարաեա, տի-  
վանէյէ, զարիպէ մէրհամէթ ինսանիյէթ իթ-  
մէսէնիզ քիմէ իտէրսինիզ աճէպա, չէվ-  
քէթու. մէրհամէթու պի մէնէնտիմիզ ֆա-  
տիշանըմըզ էֆէնտիմիզ հազրէթլէրինին մախ-  
սուէն ֆուգարախանէյէ ինսան իթտիյի նա-  
նը ազիդի, վէ սայըր էրզազլարը ֆուգարա-  
եա, զարիպ տիվանէյէ, ալիլէ եէտիմէսի-  
նիզ, քիմէ" եէտիմիքսինիզ, Ֆուգարախա-  
նէտէն ֆուգարայը քէլը կիպի սօգաղա ա-  
թարսընըզ, քիմէ" տախիլ իտէրսինիզ, էվ-  
վէթ ատամ վար քի, պու ֆիլանճա աղա-  
եա սէրպէսթ լազըրտը իթտի, պու ֆիլան-  
ճա վարդապետին հագարաթընը ալէմէ տույ  
իթտի, պու հագգանիյէթճէ լազըրտը իթ-  
տի, աթըն Մ. Յակոբա, վէրին իէրիյէ,  
հատտիին պիլսին, թահգըղաթը չէրիֆ մա-  
քէմէսինին աթէլլէրինի եազըն, գաթրան  
գազանյարընը հազըր իտին, եազըզ եազըզ  
միլլէթին պու գըսմընա, պին քէրէ եազըզ  
հուգուգուսու ինսանիյէթին թանընանա  
խուրտէպին իլէ պագմալը, միլլէթին հէր  
պիր հուգուգուսու բաբալար էլինէ թէսիմ  
իթմէլի, օնյարը քեալկիր էվէր, սամուր  
քիւրքէր սահիպի իթմէլի, հէր պիր նու-  
ֆուսու, հէր պիր գուտրէթի օնյարա թէս-  
լիմ իթմէլի, էվլէթ օնյար չօպան տըր, ա-  
հալի գօյուն տուր, օնյարա լազըրտը սէօյ-  
լէյէն Ալլահն հուգուգուսու թաթտ օյա-  
ճագ, էպէտի զայլըզ կիրտասընա տիւշէ-  
ճէք, Ուեանըն Բաբական գըսմը ույանըն,  
տալտըղընըզ պաթըլ զիհուսէ թէֆէքքիւր-  
լէրտէն ուեանըն, միլլէթինիլէ իքի էլ իլէ  
միլլէթ մուհապպէթի իլէ սարըլըն, պիրի-  
եէ ըազպէթ իտին քի, աթէլլիմէյէսինիզ, Պու  
կիտիւզ կիտիւզ տէյլի, ֆէնա կիտիւզտիր, պու  
կիտիւզ իլէ ֆուգարախանէյի թահգիգաթը  
չէրիֆ մաքէմէսի իթմէյին, ախլամտան կէ-  
լէն զարիպ պիր մէնուսու էրթէսի կիւնիւ  
քէլը, հայտէ սօգաղա տէմէյին, ինսանիյէ-  
թէ ըազպէթ իտին, հանկը միլլէթաէ վար  
պու ինսանիյէթսիլլէք իսէ, իպրազ իտին,  
Յօնանէս Արապանեան

Զմիւռնիայէն բարեկամ մը կը գրէ ինձ  
որ Արշալոյսը՝ ազգասէր Նալպանդեանցի  
անխօսուկ գիւղը նախատող ազգատեացնե-  
րու արձագանք եղած է, եւն։  
Աս կէտը ինձի զարմանալի, կամ նոր  
բան մը չեքեցաւ, վասն զի Արշալոյսը նոր  
չճանչցայ, եւ իրմէն ատոր հակառակը չէի  
յուսար . . .  
Արշալոյսի այն թիւը ( 849 նոյեմ. 23 )  
կարգացի, որուն մէջ ծերունի խմբագրին  
« իրօք ցաւալի սրտիւ լսածը » « առանց  
իւր կողմանէ դատողութիւն մը յաւելցնելու »  
թիֆլիզէն (վատ սեւագղեստի մը թելադրու-  
թեամբ բարենդակ) Նալպանդեանցի հախին  
զրկուած (զրպարտագրի մը) « ի լոյս ընծայե-  
լու յօժարութիւնը, եւ « արժանահաւատ եւ  
բարեսիրտ » . . . անձի մը Նալպանդեանցի  
վրայօք ֆէթրապուրկէն զրկած անթիզճ եւ  
ամարդի զրպարտութիւնը՝ որ իգրաբառ լե-  
զու, լաւ մը աչքէ անցուցի, որք յայտնա-  
պէս ցոյց կուտան թէ Արշալոյսը վատերու  
եւ ճշմարիտ մարդկութեան թշնամիներու

մահաբոյր ձայնին արձագանք եղած է :  
Ուշագրութեամբ կարգացի նաեւ Արշա-  
լոյսի մէջ Նալպանդեանցի վարուց պատ-  
մութիւնը կամ լաւ եւս զրպարտագիրը որ  
գրեթէ ասկէ ութ ամիսի չափ առաջ վատ  
վեղարաւորի մը ձեռամբ Մէճմուայի մէջ հրա-  
տարակուածին եւ անկէ վերջը ալաֆրանկա  
մայիս 11 ին Լէվանթ Հէրալտի Պուլէթինով  
հրատարակուած համառօտ պարսաւագրին  
կըրկնութիւնն է : Որոյ ընդդէմ այն ատեն  
համառօտ պատասխան մը պատրաստած էի եւ  
մինչեւ ցարդ ցաւալի պատճառաւ մը անոր  
հրատարակումը ետ մնացած էր թէեւ, բայց  
այժմ կը պարտաւորիմ անոր մէկ քանի մը  
մասերը յառաջ բերել եւ յանուն ճշմարտու-  
թեան յետ մահուան յանրաւի զրպարտեալ  
մը պաշտպանելու համար :  
Միքայէլ Նալպանդեանց իրեւ մարդ-  
կութեան ճշմարիտ բարեկամ ապրեցաւ եւ  
գործեց իրեւ ճշմարիտ մարդ եւ իր ազգասի  
րութեամբն ու հոգակաւոր տաղանդով ա-  
մէն ճշմարիտ Հայերու սրտերուն մէջ իր ան-  
մահ անունը եւ գովելի յիշատակը թողուց,  
զորս ոչ նորա հակառակորդաց զրպարտա-  
գիրը, եւ ոչ ալ ինչ եւ իցէ երկրային զօ-  
րութիւն մը կրնայ խել կամ բնաշինչ ընել  
սնկէ :  
Մեռաւ . կամ լաւ եւս վեղարի տակ կըծ-  
կընող վտտ Հայերու զոհ գնաց ազգասէր,  
եւ ազնիւ Միքայէլ Նալպանդեանց . բայց  
նորա ազգասիրական վառվռուն ոգին ամէն  
ազգասէր Հայերու սրտից մէջ կենդանի է եւ  
միշտ ու յաւիտեանս կենդանի պիտի մնայ . . .  
Ուստի նորա ցուրտ եւ անխօսուկ գի-  
ւակէն գէթ վրէժ առնելու չափ վատացող-  
ներու՝ այս տեսակ պօգալի ջանքը՝ այն է  
յիշեալ հանգուցելոյն տիտուր դիակը զանա-  
ղան ատեն եւ զանազան լրագիրներով նախա-  
տել, պարսաւել եւ նոյնը վերալրկնելը . սա-  
կայն ատենք անոր վրայով խօսուած զրպար-  
տութիւնը ճշմարտութեան փոխելու կարող  
չըլլալէն զատ՝ այն անմահ ազգասէրին բա-  
րի համբաւին վրայ արատ մը դնելու ալ ան-  
կարող են : Եւ հետեւապէս նորա տիտուր գի-  
ւակը դատապարտելու յանդգնող տեսակ մը  
ազգատեաց Հայերու խորշոմեալ ճակտից վրայ  
վատութեան սեւ արատ մը անջնջելի կեր-  
պիւ գրօշմեալ պիտի թողուն . . .  
Ինչ է աս տեսակ մը մարդատեաց Հայե-  
րու՝ ազնիւ մարդասէր մը յետ մահուն՝ զըր-  
պարտելու ջանքը . . . Եթէ ոչ ինքզինք-  
նին ճշմարտութեան հարուածէն ազատել :  
Եթէ նո՛ւրօք քարոզածնուն պէս դա-  
տապարտելի ընթացք մը ունենար, կարելի՞  
էր որ լուռ կենային, երբ նա իրենց եւ ի-  
րենց պէսներու ազգամիջաւ գործերը կը դա-  
տապարտէր ի կենդանութեան . . .  
Եւ բուն պատճառը աս չէ՞ր, որ նորա  
թշնամիք նորա դէմ գրողուած ի կենդա-  
նութեան ուրիշ բան չկրցան ընել, բայց ե-  
թէ իրենց սրտին մէջ միեւրոտած թոյնները  
միաթիգական զօրութեամբ նորա վրայ ժայթ-  
քել, եւ այսպէս Հայ ազգին մէկ օգտակար  
եւ ազնիւ անդամը՝ տեսակ մը վեղարաւոր  
եւ ախարհական մարդատեացներու ազի-  
տական բռնութեանը զոհ ինկաւ, նաեւ աս

պատճառաւ չէ՞, որ յետ նորա մահուան՝  
նորա վրայ յանցանք նիւթելով եւ դատա-  
պարտելի ընթացք մը ստեղծելով զնա վա-  
տահամբաւելէն չեն յագենար : Որոց աղա-  
գաւ այսպիսի չարախօսք ամէն ճշմարիտ հա-  
յերէ իրաւամբ իրենց պօգալի վատութեան  
վճիռը ընդունած են, զոր պատմութիւնը  
անջնջելի պիտի պահէ . . .  
Ինչպէս ուրիշ տէրութեանց իշխանու-  
թեան տակ բնակող Հայոց մէջ շատ անգամ  
կը տեսնուի որ՝ ազգասէր եւ ճշմարտախօս  
Հայը՝ միշտ տեսակ մը տգէտ Հայերու զոհ  
եղած է եւ կըլլայ, նոյնպէս կամ թէ ըսենք  
առաւել եւս Խուսիոյ մէջ քանի՞ քանի ու-  
սումնական, ազգասէր եւ եղական անձինք  
տգէտ Հայ վեղաւորի մը, եւ կամ նորա կու-  
սակցութեան զոհ ինկած են . . .  
Մնացածը ետքը .  
  
ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԹԷԼԷԿՐՈՖԻԹԷ  
( Աւել- Հւա- Բար-Ֆընդու- )  
Դեկտեմբեր 27 բիւլետը .  
ԵՆՀԱՍԸ ՈՒՄՈՒՄԻԹԷ  
Փարիս .  
Ալլալը . . . . . 33.55  
Գարանալ . . . . . 33.20  
Լօնտրա . . . . .  
Ալլալը . . . . . 331-8 տէն 3-8  
Գարանալ . . . . . 323-4 " 33  
Օսմանլը խմբագրու 1865 ին .  
Ալլալը . . . . . 253.75  
Գարանալ . . . . . 255.  
Իթալիա ֆոնտոսու .  
Ալլալը . . . . . 45.20  
Գարանալ . . . . . 45.02-3  
  
Ի Լ Ա Ն  
ՎԻԷՆԱ ԲԻԱՆԳՈՍՈՒ  
Ալլալը իրա տէվլէթի ֆէլիսիէսի թա-  
րաֆրիտան իլէէմին օւլունուպ, Վիեննա  
տա պուլունան միլլէթպեր թիւանգօրա-  
լըն կէրէք « Բրօմէս » վէ կէրէք « Լօգ »  
թապիր օլունան գօնտօլտալթաէն : Գու-  
հու մձու չարչարընտա Գարանալը օղու  
սօգաղընտա Նօ . 26 Պաղատալեան Մը  
կըրթիչ աղանըն տալքանընտա ֆիլա իթ  
օլունուր :  
Զիեառէ մալիւմաթ իթէյէն զաթ-  
լարըն, մէրգու մէ միւրաճաւթ իթմէլը ըի  
իշին խաասթէն իլան օլունուր :  
  
ՍԱՀԻԳ ՂԱԶԻԹԱ  
ԿԱՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ  
ԼԷՎԱՆՏ ԷՔԱՆԳԱ ԲԱԳՄԱՆԵՍԻՍԻ  
750-621040 801.00 601.00, 800.00 800.00  
ԳԻՐԵՅԻ/ԼԷՎ ՓԱՐԵՐԵՐԵԱ ՆԱՄԵՐՈ 467 :